

๕๑

เส้นทาง

จอมปราณี (๓)

ความรักเสมอด้วยตนไม่มี
ทรัพย์เสมอด้วยข้าวเปลือกไม่มี
แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี
ฝนเท่านั้นเป็นสระอันยอดเยี่ยม

เส้นทางจอมปราชญ์ (๓)

๔๖๑

นักปราชญ์ที่แท้จริงในทางพระพุทธศาสนานั้น จะต้องเป็นผู้สมบูรณ์บริบูรณ์ ด้วยปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ผู้ใดสมบูรณ์ด้วย ๓ ป. เช่นนี้ จึงจะเป็นหลักเป็นที่พึ่งให้แก่มหาชน เส้นทางของจอมปราชญ์ทั้งหลาย จึงต้องผ่านการเคี้ยวกรำในทุกข์ เรื่อง ทั้งด้านการสร้างบารมี การฝึกฝนอบรมตัวเอง บุญในอดีต และการกระทำในปัจจุบัน จะผลักดันให้ก้าวไปถึงจุดนั้นได้ โดยเฉพาะการทำให้ใจให้หยุดนิ่ง หมั่นเจริญภาวนา เห็นคุณค่าของปริยัติแล้วไม่ทอดทิ้งปฏิบัติ หมั่นทำใจหยุดนิ่งอย่างสม่ำเสมอ จนเข้าถึงผู้รู้แจ้งเห็นแจ้งภายใน เมื่อนั้นจะทำให้ความเป็นปราชญ์ สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

พระลัมมालัมพุทเธเจ้าตรัสไว้ใน สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ว่า

“นตถิ อตฺตสมํ เปมํ   นตถิ ธนฺณสมํ ธนํ
นตถิ ปญฺญาสมา อภา   วุญฺจิ เว ปรมา สรา

ความรักเสมอด้วยตนไม่มี   ทรัพย์เสมอด้วยข้าว
เปลือกไม่มี   แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี   ฝนเท่านั้น
เป็นสระอันยอดเยี่ยม”

แสงสว่างในโลกมีมากมายต่างมีประโยชน์ในตัวเองทั้งสิ้น
แสงจากหลอดไฟยังมีเวลาเปิดปิด พระอาทิตย์ยังมีเวลาอัสดง

พระจันทร์ยังมีวันข้างขึ้นข้างแรม แสงสว่างในโลกนี้จึงเป็นความสว่างที่ไม่มั่นคง เมื่อไม่มั่นคงก็จะทำให้เกิดความไม่มั่นคงกับผู้ที่ใช้ประโยชน์จากแสงเช่นนั้น แต่แสงสว่างแห่งดวงปัญญาั้นทรงคุณค่ามหาศาล ยิ่งกว่าความสว่างใดๆ ในโลก เหมือนเพชรที่อยู่ท่ามกลางก้อนกรวด โดยเฉพาะปัญญาที่เกิดจากใจหยุดนิ่งเป็นความรู้ที่บริสุทธิ์จะนำไปสู่การหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะทั้งมวล ผู้มีปัญญาทั้งหลายจึงเป็นที่พึ่งทั้งแก่ตนเอง และบุคคลรอบข้างได้ทุกเมื่อ ทุกเวลา และทุกสถานที่

*เหมือนอย่างพระนาคเสนเถระที่หลวงพ่อเล่าค้างไว้ด้วยอำนาจแห่งบุญเก่าที่ท่านสั่งสมไว้ดีแล้ว กอปรด้วยวิริยอุตสาหะในการฝึกฝนอบรมตัวเอง ทำให้ท่านเป็นตัวแทนของพระสงฆ์หมู่ใหญ่ในยุคสมัยนั้น แต่กว่าท่านจะสมบูรณ์บริบูรณ์อย่างนั้น ต้องผ่านการเคี่ยวเข็ญซ้ำแล้วซ้ำเล่าจากครูบาอาจารย์ แม้จะออกบวชตอนอายุ ๗ ขวบ แต่ก็ออกบวชด้วยความใฝ่รู้อยากศึกษาสิ่งที่มีสาระแก่นสาร

ครั้งแรกที่พบเห็นพระโรหณเถระ ก็เอ่ยปากถามปัญหาท่านว่า ทำไมท่านจึงนุ่งห่มผ้าที่ย้อมด้วยน้ำฝาด ซึ่งดูแปลกกว่าผู้คนทั้งหลาย พระเถระตอบว่า เพราะเราเป็นบรรพชิตจึงต้อง

เส้นทางจอมปราชญ์ (๓)

๔๖๓

นุ่งห่มอย่างนี้ นาคเสนกุมารถามต่อว่า บรรพชิตที่ท่านว่านั้น แปลว่าอย่างไร พระเถระวิสันนาต่อว่า บรรพชิต แปลว่า ผู้เว้นจากบาปอกุศลทุกๆ อย่าง และพระเถระยังกล่าวต่อไปอีกว่า ศิลปศาสตร์ที่เราารู้อยู่นี้ เป็นความรู้ที่เหนือกว่าความรู้ใดๆ ทุกอย่างในโลก ความรู้ในโลกเป็นความรู้ที่มีทุกข์เจือปน ไม่เที่ยงแท้ถาวร แต่ความรู้ของเรานั้นทั้งละเอียดลึกล้ำ เลิศกว่าศิลปศาสตร์ทั้งปวง

นาคเสนกุมารแค่อายุ ๗ ขวบ แม้อายุจะน้อยแต่ภูมิปัญญานั้นสูงส่งมาก อยากจะศึกษาศิลปะจากพระเถระ แต่ขอลาถามปัญหาพระเถระดูก่อนว่า จะแก้ปัญหาของตนเองได้หรือไม่ ถ้าแก้ได้ก็จะเรียน นาคเสนกุมารถามว่า “ทำไมผมก็ตีหนดกัฏฐิของท่าน ไม่เหมือนผู้คนทั้งหลาย ท่านเห็นคุณ และโทษประการใด จึงโกณผม และหนดเสีย” เด็ก ๗ ขวบ ดูเหมือนถามปัญหาธรรมดาดาๆ แต่เป็นปัญหาที่หลายคนอาจจะสงสัยเหมือนกัน พระเถระท่านตอบว่า “ที่อาตมาทำอย่างนี้ เพราะต้องการจะตัดความกังวล ๑๖ ประการ ที่จะคอยเหนี่ยวรั้งไม่ให้จิตใจสุขสงบ ๑๖ ประการที่ว่าก็คือ ความกังวลเกี่ยวกับอาภรณ์ ผ้านุ่งผ้าห่ม เครื่องประดับทั้งหลาย การแต่งเนื้อแต่งตัว เวลามิเลื่อผ้า ก็ต้องมีอะไรเพิ่มขึ้นมาอีกมาก เกี่ยวกับการขัดสีชำระล้างที่จะต้องคอยทำความสะอาด ถ้าไม่ทำก็สกปรก ความกังวล

เส้นทางจอมปราชญ์ (๓)

๔๖๔

เกี่ยวกับการเก็บรักษาสีของเหล่านั้น คือ ต้องซัก ต้องล้าง การจะหาดอกไม้มาทัดเกศา และประดับประดา การที่จะต้องหาของหอมมาประพรม ความกังวลเกี่ยวกับสมอ มะขามป้อม และดิน สามสิ่งนี้ใช้ปรุงเป็นยาสระผม ความกังวลด้วยไม้กลัดผม เครื่องที่ใช้มนมวຍພມ เกล้าผม หวีผม หาช่างตัดผม และกังวลเกี่ยวกับการอาบน้ำ ทั้งหมดนี้เป็นความกังวล ๑๖ ประการ เมื่อประกอบด้วยปฬิโพธ ความกังวลเหล่านี้ ก็ไม่สามารถที่จะรำเรียนศิลปะให้ได้ดี”

นาคเสนกุมารได้ฟังการแก้ปัญหาของพระโรหมณะระ ก็ยิ่งอัศจรรย์ใจในภูมิรัฐภูมิธรรม แต่ยังมีข้อสงสัยจึงถามต่อไปว่า ทำไมพระผู้เป็นเจ้า จึงนุ่งห่มไม่เหมือนเขา พระเถระจึงวิสัชนา ต่อว่า “ผ้านุ่งห่มของชาวบ้านเป็นเครื่องหมายของฆราวาสผู้อยู่ครองเรือน อาจจะก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อชีวิต และทรัพย์สินได้ แต่ผ้านุ่งห่มของอาตมานี้ ภัยอันตรายไม่มาแผ้วพาน เพราะไม่เป็นที่ปรารถนาของคนทั่วไป” นาคเสนได้ฟังก็ยิ่งถูกอกถูกใจ จึงขอเรียนศิลปศาสตร์จากพระเถระ

นาคเสนกุมารได้กลับไปบ้าน เพื่อขออนุญาตออกบวช จากบิดามารดา แต่ไม่ได้รับอนุญาต หนูน้อยจึงใช้กุศโลบาย ทำเป็นไม่ยอมกินข้าวกินปลา ยอมอดข้าวเพื่อแลกกับการจะได้

เส้นทางจอมปราชญ์ (๓)

๔๖๕

ออกบวช ถ้าไม่ได้รับอนุญาตเป็นยอมตาย จนท่านทั้งสอง
ใจอ่อนคิดว่า ลูกของเราบวชเรียนเอาความรู้แล้ว คงลาสิกขา
ลาเพศเหมือนเดิม จึงอนุญาตให้บวช นาคเสนกุมารดีใจมากจึง
ลา มารดาบิดาไปหาพระเถระ พระเถระได้พานาคเสนไปถ้ำรักขิตะ
ในสมัยนั้น เหล่าพระอริยสาวกก็ให้นาคเสนกุมารบรรพชาเป็น
สามเณร เมื่อได้รับการบรรพชาเป็นสามเณร จึงหันมาทวง
สัญญากับพระโรหณเถระว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ตอนนี้อาพเจ้า
ก็ได้ทำตามสัญญาแล้ว ขอท่านจงบอกความรู้แก่กระผมเถิด”

พระโรหณเถระคิดว่า สามเณรรูปนี้มีปัญญามาก ต้อง
ให้ศึกษาพระปรมัตถธรรม ซึ่งเป็นความรู้ที่ละเอียดลึกซึ้ง จึง
ค่อยเรียนพระสูตร และพระวินัย เมื่อคิดได้อย่างนี้ จึงสอนพระ-
คัมภีร์ ๗ ปกรณ์ นาคเสนสามเณรฟังครั้งเดียวเท่านั้น แต่ถกฉาน
แทงตลอดหมดเป็นที่อัศจรรย์ยิ่งนัก พออุปัชฌาย์บอก ใช้เวลา
ไม่กี่นาทีก็จำได้หมดแล้ว นาคเสนสามเณรเข้าไปตรงหน้าพระ-
อรหันต์ทั้งหลาย แสดงพระปรมัตถธรรมโดยพิสดาร ใช้เวลา
บรรยายถึง ๗ เดือน นาคเสนในภูมิปัญญาของท่าน ตั้งแต่
นั้น สามเณรได้เรียนความรู้ในพระพุทธศาสนา จนกระทั่งอายุครบ
๒๐ ปี พระอรหันต์ทั้งหลายจึงให้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ

วันหนึ่ง ตอนรุ่งเช้า ท่านเดินบิณฑบาตตามหลังพระ-

อุปัชฌาย์ เนื่องจากว่าท่านเป็นผู้ที่มีปัญญามาก เล่าเรียนเขียนอ่านได้เร็วกว่าใครในยุคนั้น จึงนึกติเตียนอุปัชฌาย์ตัวเองอยู่ในใจว่า อุปัชฌาย์ของเราเนี่ย รู้แต่พระคัมภีร์ ๗ บทเท่านั้น มิได้รู้พระพุทฺธพจน์อย่างอื่นเลย พระเถระท่านเป็นพระอรหันต์รู้วาระจิตของพระนาคเสนผู้ยังเป็นปุถุชนอยู่ ก็เอ่ยขึ้นว่า “นาคเสน ท่านคิดอย่างนี้ไม่เป็นผลดีแก่ตัวท่านเลยนะ”

พระนาคเสนได้ฟังอย่างนั้น ก็ยอมรับผิด ว่าแล้วจึงก้มกราบขอขมาท่าน พระเถระจึงบอกว่า “เราจะยังไม่ยกโทษให้ จนกว่าเธอจะไปทำให้กษัตริย์แห่งเมืองสาครนคร เลื่อมใสในพระพุทฺธศาสนา เลิกเบียดเบียนย่ำยีสมณพราหมณ์ เราถึงจะยกโทษให้เธอ” ในพรรษานั้น พระเถระจึงส่งพระนาคเสนไปอยู่จำพรรษาที่พระมหาเถระอัสสคฺตตะ

พระอัสสคฺตตะเถระรู้ว่า พระนาคเสนนี้เจ้าปัญญา มีความรู้มาก จำต้องทดสอบความอดทน และความเคารพพหุหน่อยว่าแล้วตลอดทั้ง ๓ เดือนนั้น พระอัสสคฺตตะเถระไม่พูดกับพระนาคเสนเลยแม้แต่คำเดียว แม้พระนาคเสนจะคอยอุปัฏฐากท่านทำเป็นไม่สนใจ แต่พระนาคเสนก็ทำวัตรปฏิบัติด้วยความเคารพนอบน้อมเช่นเดิม

จนถึงวันออกพรรษา พระอัสสคฺตตะเถระคิดว่า ถึงเวลา

เส้นทางจอมปราชญ์ (๓)

๔๖๓

ที่จะส่งพระนาคเสนไปศึกษาต่อกับนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาแล้ว จึงบอกกับพระนาคเสนว่า ในเมืองปาทลีบุตรมีพระเถระชื่อ ธรรมรักขิต เป็นผู้แตกฉานในพระไตรปิฎกมาก ขอให้ท่านเดินทางไปศึกษากับพระเถระรูปนั้นเถิด ตอนไปพระนาคเสนก็ไม่มีรู้จักหนทาง แต่ด้วยจิตใจที่มุ่งมั่นอยากจะแสวงหาความรู้ พบเจอใครท่านก็ถามไปตลอดจนกระทั่งถึงวัด ก็ได้ไปอยู่ศึกษา ธรรมะกับพระธรรมรักขิตเถระ พระนาคเสนท่านเรียนรู้เร็วมาก ใช้เวลาแค่เพียง ๖ เดือน ก็แตกฉานซ้ำของรู้แจ้งแทงตลอดใน หัวข้อธรรมทั้งหมด ส่วนเรื่องจะเป็นอย่างไรนั้นหลวงพ่อกจะนำมาเล่าให้ฟังต่อไป

คนมีปัญญาแสดงว่าสั่งสมบุญมาดี เพราะแสงสว่าง แห่งปัญญานี้ ไม่มีวันดับเลย โดยเฉพาะปัญญาที่เกิดจากการ ศึกษาพระพุทธรธรรม เป็นความรู้ที่ควรศึกษา เพราะจะทำให้เรา เข้าใจแผนผังของชีวิต และนำพาไปสู่จุดหมายปลายทางคือ พระนิพพานได้ เมื่อได้ศึกษา และนำไปปฏิบัติ ก็จะเกิดผลเป็น ปฏิเวธให้เข้าถึงผู้รู้ที่แท้จริงภายใน คือเข้าถึงพระธรรมกาย ซึ่งจะเป็นที่พึ่งต่อตัวเราเอง ปัญญาบริสุทธิ์นี้เราเข้าถึงได้ด้วยใจ ที่หยุดนิ่ง ดังนั้นให้พวกเราทุกๆ คน หมั่นฝึกฝนอบรมใจให้ หยุดนิ่ง สั่งสมปัญญาบารมีกันให้ได้ทุกๆ วัน